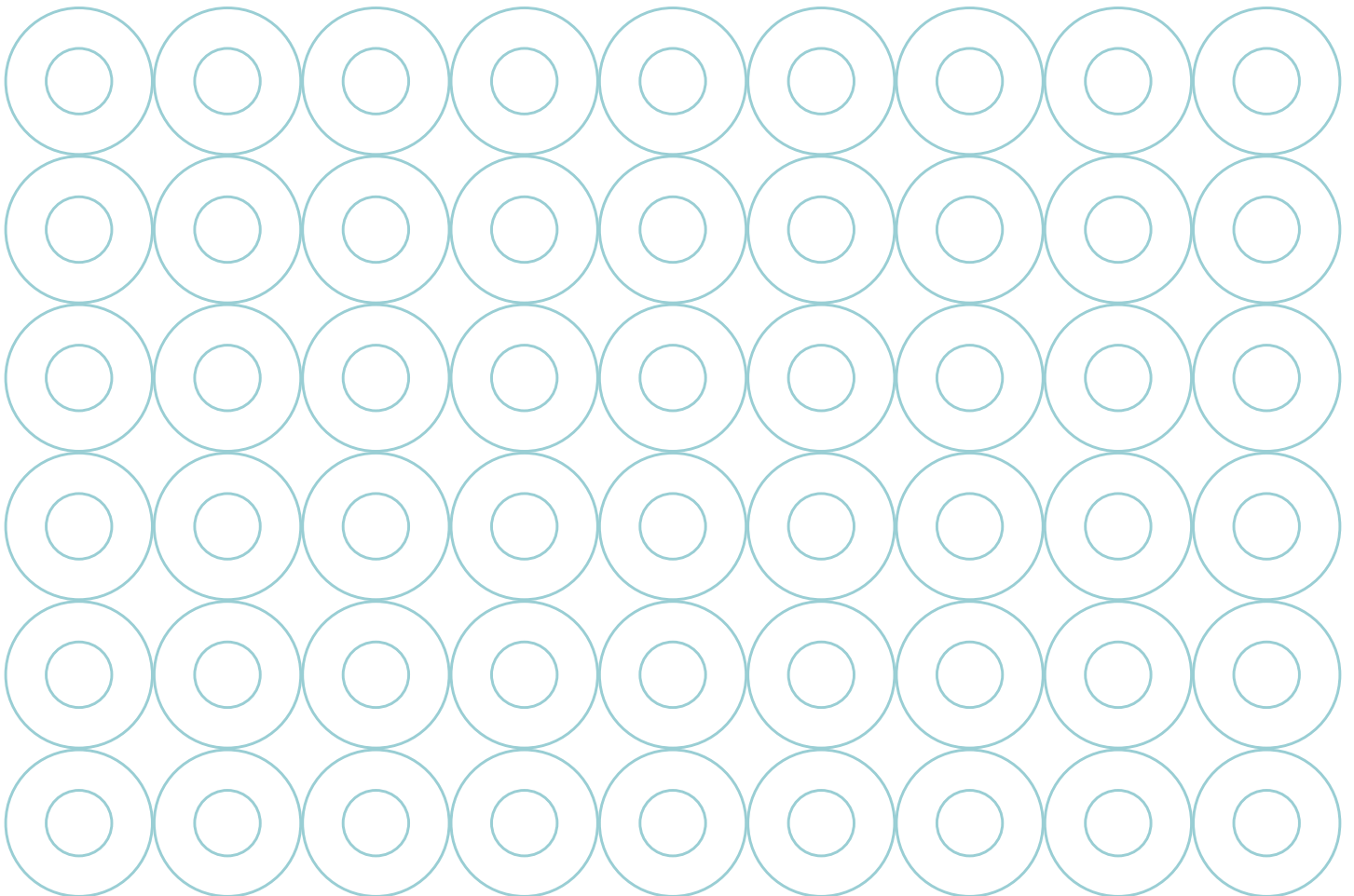

Kartläggningsmaterial för nyanlända vuxna – Litteracitet

Samtalsunderlag

Använd detta underlag för elever som har uppgett att de kan läsa och skriva.

Förberedelser

Läs först om kartläggningsmaterialets innehåll, struktur och genomförande i lärarhandledningen. I lärarhandledningen finns också information om hur du väljer ingång och förbereder kartläggningen samt vilket material du behöver under kartläggningen.

Så här inleder du samtalet

- Inled med att förklara syftet med kartläggningen och vilken roll den som tolkar i samtalet har. Återknyt till informationen som eleven tidigare fått om kartläggningen:
 - Berätta att ni kommer att prata om elevens erfarenheter av skrift i olika sammanhang och i olika former, inklusive användning av mobiltelefon eller dator.
 - Berätta att ni mest kommer att prata om hur eleven använt sitt språk (inte svenska) och om tiden innan eleven kom till Sverige, t.ex. vad eleven brukade göra en vanlig dag i sitt hemland.
 - Förklara att det är viktigt att lärare får veta vad eleven har för erfarenheter. Utifrån kartläggningen kan läraren anpassa undervisningen för att hjälpa eleven att nå sina mål.
- Berätta hur samtalet kommer att gå till och vad som kommer att hända med informationen från kartläggningen.
- Berätta att eleven alltid kan fråga om något är oklart.
- Berätta att eleven när som helst kan säga till om hon eller han inte vill fortsätta.

Om det framkommer att eleven inte har klarat att läsa några av texterna, kan det finnas anledning att byta till Samtalsunderlag – grön ingång innan du fortsätter med frågorna om elevens litteracitetserfarenheter.

Så här fortsätter du samtalet

Om Uppgifter – elev finns på elevens språk

- Börja med att följa upp uppgifterna. Följ instruktionerna i kartläggarens version av uppgifterna.
- Anpassa sedan frågorna i samtalsunderlaget utifrån det som kommit fram i uppgifterna om elevens erfarenhet av läsande och skrivande.
- Anknyt under samtalet till uppgifterna eleven har gjort där så är relevant.

Om Uppgifter – elev inte finns på elevens språk

- Genomför samtalet utan uppgifter.
- Anpassa frågorna i samtalsunderlaget så att eleven får möjlighet att berätta så mycket som möjligt om sina erfarenheter av att läsa olika typer av texter samt om de strategier eleven använder vid läsning.

Om det framkommer under samtalet att eleven har mycket begränsade erfarenheter av att läsa och skriva, anpassa frågorna i de olika domänerna så att andra relevanta erfarenheter kan synliggöras eller byt till Samtalsunderlag – grön ingång.

Så här arbetar du med frågorna i samtalsunderlaget

Frågorna, följdfrågorna och svarsalternativen är förslag och exempel att välja bland. **Använd inte alla frågor!** Anpassa utifrån vad eleven svarar och/eller har uppgett tidigare.

- Börja med att ställa frågorna i domänen *Arbetsliv/sysselsättning*, som ofta är lämplig utifrån ett vuxenperspektiv. Du kan också börja samtalet i en annan domän, *Vardags- och samhällsliv* eller *Utbildning* om du bedömer att det är lämpligare utifrån bakgrundsinformationen om eleven.
- Utgå från det som eleven berättar och ställ följdfrågor till sådant som kan tänkas involvera någon form av skrifthantering.
- Avsluta samtalet genom att tillsammans med eleven sammanfatta det som kommit fram om elevens litteracitet.

Att tänka på under samtalet

- Sträva efter ett så öppet och utforskande samtal som möjligt.
- Fokusera på elevens styrkor och var flexibel när det gäller att röra dig mellan olika frågor och domäner.
- Ställ inte frågorna i samtalsunderlaget ordagrant utan så öppet som möjligt.
- Var uppmärksam på att frågorna under rubriken *Läsa/lyssna* även kan innefatta sammanhang där eleven lyssnar på, eller själv framför, lite längre sammanhängande muntliga texter. Dessa texter kan till exempel vara muntliga instruktioner i flera steg eller olika typer av muntligt berättande som inte direkt baserar sig på skriftspråket.
- Var lyhörd för när eleven inte verkar vilja eller kunna berätta mer.

DÅ – ARBETSLIV/SYSSELSÄTTNING

Ställ först en inledande fråga som anknyter till det som eleven tidigare uppgett om arbete/sysselsättning i hemlandet. Utgå från ett vidgat yrkesbegrepp där sådant som hemarbete, arbete i eget lantbruk, försäljning av egna produkter etc. ingår.

- **Kan du berätta kort om hur en vanlig dag såg ut på ditt arbete/din sysselsättning i ditt hemland?**

LÄSA/LYSSNA

- **Läste du något?**
 - Vad läste du då? (t.ex. lappar, blanketter, fakturor, skyltar, brev, e-post, instruktioner, manualer, rapporter, artiklar, böcker)
 - Hur ofta? (varje dag, ganska ofta, sällan)
- **Lyssnade du på när andra läste?**
 - Vad läste de då? (t.ex. lappar, blanketter, skyltar, brev, e-post, instruktioner)

SKRIVA

- **Skrev du något?**
 - Vad skrev du då? (t.ex. blanketter, beställningar, kvitton, lappar, sms, brev, e-post, anteckningar, rapporter, artiklar)
 - Skrev du för hand eller på dator?
 - Vem läste det du skrev? (bara du själv, andra)
 - Hur ofta skrev du? (varje dag, ganska ofta, sällan)

DÅ – VARDAGS- OCH SAMHÄLLSLIV

- Kan du berätta kort om vad du gjorde när du inte arbetade/var sysselsatt eller studerade i ditt hemland? Hur såg en vanlig dag ut?

LÄSA/LYSSNA

- **Läste du något?**
 - Vad läste du då? (t.ex. sms, chatt, reklam, annonser, böcker, tidningar)
 - Vilken typ av böcker/tidningar etc.? (t.ex. skönlitteratur, dikter, facklitteratur, religiösa texter, dagstidningar, veckotidningar)
 - Hur fick du tillgång till böcker, tidningar etc.? (t.ex. i hemmet, på bibliotek, på café eller annat ställe där man kunde läsa/låna böcker etc.)
- **Lyssnade du på när andra läste högt/framförde något muntligt?**
(t.ex. högläsning, föreläsning, tal, predikan, teater)
- **Läste du själv högt eller framförde något muntligt för andra?**
(t.ex. högläsning, föreläsning, tal, predikan, teater)
- **Tittade eller lyssnade du på olika program i ditt hemland?**
(t.ex. tv, radio, dator, mobil)
 - Vilken typ av program? (t.ex. nyheter, väderleksprognos, dokumentärer, faktaprogram, debatter, serier, nöjesprogram)
 - Hade teveprogrammen undertexter? På vilket språk? Läste du dem?

SKRIVA

- **Skrev du något?**
 - Vad skrev du då? (t.ex. lappar, listor, brev, e-post, anteckningar, berättelser, dagbok, dikter)

DÅ – UTBILDNING

Ställ först inledande frågor med utgångspunkt i vad eleven uppgett om sin skolgång och/eller annan undervisning. Anpassa sedan frågor och följdfrågor utifrån vad som framkommer och efter hur långt tillbaka i tiden undervisningen ägt rum.

Om eleven inte har deltagit i formell utbildning (skolan) ställ frågor om hur eleven lärt sig läsa och skriva.

- **Du har berättat att du gått i skolan/på högskola/universitet i X år.**
Kan du berätta kort om hur en vanlig dag såg ut?
 - Hur tyckte du det var att gå i skolan/studera?
 - Hur gick undervisningen till i skolan/på högskolan/universitetet?
(t.ex. lektioner, föreläsningar, laborationer, seminarier, självstudier)
- **Du har berättat att du inte har gått i skolan.**
Har du deltagit i någon annan undervisning?
(t.ex. hemundervisning, privatundervisning, undervisning i religiöst samfund, körkursutbildning, vårdutbildning, militärutbildning)
 - Hur gick undervisningen till?
 - Hur gick det till när du lärde dig att läsa och skriva?

LÄSA/LYSSNA

- **Vad läste du (skolan/högre utbildning/annan undervisning)?**
(t.ex. skrift på tavlan, läroböcker, faktaböcker, skönlitteratur, dikter, artiklar, rapporter, vetenskapliga texter av olika slag)
 - Hur såg läroböckerna ut?
(t.ex. bara text, text och bilder, tabeller, diagram)
- **När du läste – vad brukade du göra då?**
(t.ex. läsa tyst/högt, lyssna på när läraren läste högt)
- **Hur brukade du arbeta med texterna?**
(t.ex. diskutera det lästa i klassen/i grupp, svara på frågor om texten muntligt/skriftligt, skriva om det lästa, redovisa muntligt, lära in texten utantill)
- **Brukade läraren ha muntliga genomgångar/föreläsningar?**

SKRIVA

- **Vad skrev du (skolan/högre utbildning/annan undervisning)?**
(t.ex. skriva av från tavlan/bok/det läraren sa, skriva egna texter)
 - Vilken typ av texter brukade du skriva?
(t.ex. berättelser, dikter, texter där du hittat på innehållet själv, texter där du skrivit fakta: t.ex. beskrivit något eller förklarat något, eller argumenterat för något, PM, tentamina, rapporter, uppsatser, essäer, artiklar)
 - Brukade du skriva för hand eller på dator?
 - Vad för slags kommentarer/respons brukade du få på det du hade skrivit?
(t.ex. innehåll, struktur, grammatik, stavning)
 - Fick du skriva om texten efter att ha fått respons/kommentarer från läraren?

DÅ – ANDRA SPRÅK

HEMLAND/ANDRA LÄNDER

- **Brukade du använda några andra språk än X (kartläggningsspråket) i ditt hemland eller andra länder som du har bott i?**
 - Vilket/vilka språk?
 - I vilka sammanhang? (t.ex. hemma, på arbetet/annan sysselsättning, i skolan/på utbildningen, andra sammanhang)
- **Vad gjorde du på det språket?** (t.ex. talade, lyssnade, läste, skrev)
- **Vilket/vilka språk brukade du tala i skolan?**
 - På lektionerna? På rasterna?
- **Har du studerat på något annat språk än X (kartläggningsspråket)?**
 - Om du lärde dig ett nytt språk i skolan – kan du berätta hur du lärde dig det? (t.ex. med hjälp av lärobok, läsa texter och slå upp ord, översätta texter, lyssna och säga efter läraren, grammatikövningar, övningar i språklabb, digitala språkträningsprogram)

LATINSKA ALFABETET (om det är relevant)

- **Kan du läsa/skriva med det latinska alfabetet?**
 - Läser du ofta sådan skrift? (långa, korta texter)
 - Skriver du ofta med sådan skrift? (långa, korta texter)
 - Tycker du att det är lätt/svårt?

NU – HÄR I SVERIGE

ANVÄNDNING AV STARKASTE SPRÅKET I SVERIGE

LÄSA/LYSSNA

- **Läser du något på X (kartläggningsspråket) här i Sverige?**
(digitalt/i pappersform)
 - Vad brukar du läsa då? (t.ex. böcker, tidningar)
 - I vilka sammanhang då? (t.ex. hemma, på bibliotek, i någon förening)
- **Lyssnar du på när andra läser högt/ framför något muntligt på X?**
(t.ex. högläsning, föredrag, tal, teater)
- **Läser du själv högt/framför något muntligt på X?**
(t.ex. högläsning, föredrag, tal, teater)
- **Tittar eller lyssnar du på olika program?**
(t.ex. tv, radio, dator, mobil)
 - Vilken typ av program?
(t.ex. nyheter, dokumentärer, faktaprogram, debatter, serier, nöjesprogram)

SKRIVA

- **Brukar du skriva något på X (kartläggningsspråket) här i Sverige?**
 - Vad brukar du skriva då?
(t.ex. lappar, listor, brev, e-post, anteckningar, berättelser, dagbok, dikter)

ANVÄNDNING AV ANDRA SPRÅK I SVERIGE

- **Använder du några andra språk än X (kartläggningspråket) här i Sverige?**
 - Vilket/vilka språk då?
 - I vilka sammanhang?

DIGITALA VERKTYG

MOBILTELEFON

- **Använder du mobiltelefon?**
- **Vad använder du den till?**
(t.ex. ringa, läsa/skicka sms, skriva, boka/beställa, söka information, administrativa system/program, e-post, skriva, videochatt, sociala medier, spela spel, titta på filmer/bilder, lyssna på musik)

DATOR ELLER LÄSPLATTA

- **Använder du dator eller läsplatta?**
- **I vilket sammanhang?**
(t.ex. hemma, i skolan/på utbildningen, på arbetet eller vid annan sysselsättning)
- **Vad brukar/brukade du använda den till?**
(t.ex. skriva texter, boka/beställa, söka information, administrativa system/program, e-post, videochatt, sociala medier, spela spel, titta på filmer/bilder, lyssna på musik)
- **Hur ofta?** (t.ex. varje dag, ganska ofta, sällan)
- **Använder du den på egen hand eller brukar du få hjälp?**
(t.ex. med att starta, med att söka fram saker, använda program)

MEDVETNA STRATEGIER

Om eleven har gjort uppgifter kan du använda dem som exempel när du ställer frågor om läs- och skrivstrategier.

LÄSA

- **Hur gör du när du läser och märker att du inte förstår något,**
t.ex. ett ord eller en mening? (t.ex. slå upp svåra ord, försöka lista ut av sammanhanget vad det handlar om, fråga någon annan)
- **Hur gör du när du ska läsa en ny eller svår text,**
t.ex. en tidningstext eller en faktatext?
(t.ex. läsa sakta, läsa en bit i taget, läsa högt, slå upp svåra ord, fråga någon)
- **Hur gör du för att ta reda på om du kan lita på det du läser?**
(t.ex. om du läser en artikel på internet eller i en tidning)?

SKRIVA EGEN TEXT

- **Hur gör du när du ska skriva en egen text?**
(t.ex. börja skriva direkt, planera först vad texten ska handla om och i vilken ordning det ska stå)
- **Läser du igenom det du skrivit och ändrar i texten?**
- **Låter du någon annan läsa och kommentera?**
- **Använder du ordböcker, stavningsprogram, annat till din hjälp?**

PLANERING OCH INLÄRNING

- **Hur gör du för att planera och komma ihåg vad du ska göra?**
(t.ex. anteckna, lägga på minnet)
- **Hur gör du för att ta reda på nya saker/ny information?**
- **Hur brukar du göra för att lära dig nya saker?**
- **Hur lär du dig bäst?**
(t.ex. lyssna på lärare eller andra, anteckna, läsa själv och lösa uppgifter/svara på frågor, repetera, göra läxor, diskutera med andra, titta på hur andra gör och sedan prova själv)

SPRÅKINLÄRNING

- **Hur gör du för att lära dig nya språk?**
- **Vad tycker du är det viktigaste när man ska lära sig ett nytt språk?**
- **Har du lärt dig någon svenska än?**
 - Hur har du lärt dig det? (t.ex. på kurs, språkkafé, på egen hand)

FRAMÅTBlick – MÅL OCH BEHOV

- **Vad vill eller behöver du kunna göra på svenska?**
(t.ex. när det gäller att läsa, skriva, använda digitala verktyg)
- **Har du något särskilt intresse, något som du tycker om att göra, något som du tycker att du är särskilt bra på?**
(om det inte redan framkommit i samtalet)

AVSLUTANDE FRÅGA

- Finns det något mer du vill berätta om, som du tror att din lärare har nytta av att veta?

SAMMANFATTANDE AVSLUTNING

Avsluta samtalet genom att sammanfatta tillsammans med eleven. Bekräfta och notera vad eleven har för styrkor när det gäller litteracitet och vad eleven vill lära sig. Formulera detta utifrån elevens perspektiv.

Intressen: Har du några särskilda intressen, något som du tycker om att göra, något som du tycker att du är särskilt bra på?